

<https://doi.org/10.31861/mediaforum.2021.9.128-143>

УДК: 327:911]:323.21(479.24)

© Катерина Карно¹

ГЕОПОЛІТИЧНЕ ПОЗИЦІОНУВАННЯ АЗЕРБАЙДЖАНУ ЯК ЧИННИК МОДЕЛЮВАННЯ ПОЛІТИЧНОЇ УЧАСТІ ГРОМАДЯН КРАЇНИ

128
—
У статті здійснений аналіз особливостей геополітичного позиціонування Азербайджану як чинника моделювання політичної участі громадян даної країни. Вивчення цієї проблеми здійснювалося із залученням методологічних принципів конструктивізму та теорій політичної участі. Доведено, що особливості геополітичного позиціонування Азербайджану спричинені його багаторівневим характером, відображенням у форматі азербайджанства як моделі геополітичної ідентичності та відповідної, офіційно закріпленої політики. Офіційне декларування належності Азербайджану до різних цивілізаційних систем уможливили формування простору довіри та діалогу як на рівні двосторонніх відносин, так і на рівні регіонального співробітництва. Основним інструментом моделювання політичної участі громадян Азербайджану та їх зовнішньополітичних орієнтацій є офіційні заяви Президента І. Алієва, у фокусі яких перебувають партнерські відносини з Туреччиною, актуалізація Росії, Грузії та Ірану як партнерів регіональної співпраці та Вірменії (після розв'язання Нагірно-Карабаського конфлікту) як потенційного партнера.

Ключові слова: політична участь, геополітичне позиціонування, Азербайджан, азербайджанство, геополітична ідентичність.

Geopolitical Positioning of Azerbaijan as a Factor in Modelling the Political participation of the country's citizens

The article analyzes the features of Azerbaijan's geopolitical positioning as a factor in modeling the political participation of citizens of this country. The

¹ Аспірантка кафедри політології та державного управління Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича, Україна, e-mail: karno.kateryna@chnu.edu.ua, <https://orcid.org/0000-0001-5397-7339>

study of this problem was carried out using the methodological principles of constructivism and theories of political participation. It has been proved that the peculiarities of Azerbaijan's geopolitical positioning are caused by its multi-level nature, reflected in the format of Azerbaijanism as a model of geopolitical identity and the corresponding officially enshrined policy. The idea of Azerbaijan as a system of views that reflects the geopolitical identity of the Azerbaijani people is a convergence of its traditions, national and moral values and is aimed at protecting the independence and democratic development of Azerbaijan. The official declaration of Azerbaijan's belonging to various civilization systems made it possible to form a space of trust and dialogue both at the level of bilateral relations and at the level of regional cooperation. The main tool for modeling the political participation of Azerbaijani citizens and their foreign policy orientations is the official statements of President I. Aliyev, which focus on partnerships with Turkey, the actualization of Russia, Georgia and Iran as partners in regional cooperation and Armenia (after the resolution of the Nagorno-Karabakh conflict) as a potential partner.

129

Keywords: political participation, geopolitical positioning, Azerbaijan, Azerbaijanism, geopolitical identity.

Актуальність теми дослідження. Досліджуючи практики геополітичного позиціонування, в політичній науці тривалий час ігнорувалася роль національної (у політичному вимірі) ідентичності. Науковці, оперуючи парадигмами реалізму та неолібералізму, для яких дослідницькі пріоритети зорієнтовані на вивчення зовнішньополітичних концептів провідних держав, залишали поза увагою зв'язок між національною ідентичністю та концептуальними закладами політичної діяльності, відповідно до яких політична еліта приймає рішення та забезпечує їх легітимацію системою моделей політичної участі громадян. Азербайджан, як країна Кавказького регіону, залежна від зовнішніх факторів та балансу сил, позиціонує себе в сучасному геополітичному просторі, використовуючи маркери базових цінностей азербайджанського суспільства та відповідних ідентичностей.

Аналіз результатів наукових досліджень. Вивчення геополітичного позиціонування Азербайджану здійснюється в сучасній політичній науці з різних методологічних позицій та у вимірі різних контекстів. Найбільш активно означена проблема досліджується в

рамках конфліктологічної парадигми (Hille 2010; Rezvani 2013), що зумовлено тривалим і затяжним Нагірно-Карабаським конфліктом. Останнім часом проблема геополітичних ідентичностей Азербайджану досліджується в контексті дискурсивних практик політичних режимів (Landau 2011), ідентичності у її громадянському, етнічному та політичному вимірах (Tabachnik 2019), специфіки та перспектив поширення націоналістичних ідей як елементу геополітичного визначення (Hirose 2016), розгортання процесів демократизації в умовах авторитарної моделі політичного режиму (Altstadt, 2017) та небезпек ісламізації суспільно-політичного та громадського просторів (Wiktor-Mach, 2017). Проте, в сучасному комплексі наукового знання відсутні наукові дослідження, в яких контекстом геополітичного позиціонування Азербайджану було обрано політичну участь його громадян.

Метою статті є визначення особливостей геополітичного позиціонування Азербайджану яка чинника моделювання політичної участі громадян цієї країни.

Методологія та методи дослідження. Вивчення предмету дослідження потребувало залучення методологічних принципів конструктивізму та теорій політичної участі. Основний методологічний посыл конструктивізму, який був використаний нами в даному дослідженні, передбачає, що кожна країна має унікальну геополітичну ідентичність (геополітичний код), що формується з сукупності сприйняття та інструментального використання суспільством географічного розташування, історії, культури, цивілізаційної належності. Зокрема, нами використані положення наукових позицій Г. Діжкінка (Dijkink, 2002) та К. Флінта (Flint, 2016) про те, що геополітична ідентичність (геополітичний код) є відображенням процесів легітимації влади та зовнішньої і внутрішньої політики держави. Остання вимірюється через моделювання політичної участі громадян, що й зумовило включення до методологічних основ дослідження теорій політичної участі (Ротар, 2007).

Виклад основного матеріалу. У 2021 р. Азербайджанська Республіка відзначила 30 річницю відновлення своєї незалежності. Від того часу її геополітичне позиціонування відбувалося в умовах нагірно-карабаського конфлікту, внаслідок якого було окуповано близько 20% території країни та з'явилося 1 млн біженців і вимушених переселенців. Попри труднощі початку 90-х років ХХ ст., Азербайджан

зміг стати регіональним лідером Південного Кавказу, для якого характерна реалізація успішної зовнішньої та внутрішньої політики, основою чого є конструктивне розуміння власного геополітичного статусу у світі та регіоні, прагматичне визначення та реалізація національних інтересів, що генеруються історичним, географічним, культурним, економічним контекстом, відображеним в національній ідентифікаційній моделі, означеній як азербайджанство. Азербайджанство – це «парасолькова ідентичність, що ґрунтується на громадянській позиції, яка не має конфліктувати з етнічною, релігійною гендерною та іншими субідентичностями громадян» (Мамедов, 2018) Азербайджану.

Ідея азербайджанства, як системи поглядів, у яких відображена геополітична ідентичність азербайджанського народу, є конвергенцією його традицій, національних і моральних цінностей та спрямована на захист незалежності й демократичного розвитку Азербайджану. Функціональна спрямованість азербайджанства була чітко означена Г. Алієвим у промові на I з'їзді азербайджанців світу, що відбувся 9 листопада 2001 р.: «Основною ідеєю незалежної Азербайджанської держави є азербайджанство. Кожен азербайджанець має пишатися своєю національною приналежністю, ми маємо розвивати азербайджанство – мову, культуру, національно-духовні цінності, звичаї та традиції Азербайджану. Суть азербайджанства виявляється у невід'ємній та органічній єдності різних народів, які проживають на цій території. Єдність таких цінностей, як мова, територія, громадянство, традиції, звичаї робить кордони ідеології азербайджанства безмежними. Ця ідеологія є масштабною, вона ставить конкретні цілі – передбачає розвиток громадянського суспільства в Азербайджані та створення сильної держави. Процес поглиблення демократизації у суспільстві є одним із принципів національної ідеології. Фактично цей принцип забезпечує реалізацію намічених цілей» (Рустамова, 2019).

Отже, концепт азербайджанства у період президентства Г. Алієва набув статусу шляху розвитку, в рамках якого здійснюється геополітичне позиціонування Азербайджану та моделювання політичної участі громадян країни. Його наступник на посту Президента Азербайджану І. Алієв ідею азербайджанства означив як інструмент консолідації азербайджанського суспільства, за допомогою якого створюються умови для «формування азербайджанської нації на основі

громадянського націоналізму» (Официальный сайт Бакинского международного гуманитарного форума 2014) та відбувається конструювання її геополітичної ідентичності. Відповідно, ідея азербайджанства як парасолькової ідентичності, була виведена І. Алієвим у ранг політики, здатної об'єднати азербайджанців усього світу.

132 — Азербайджанство як парасолькова ідентичність має складну та багатопланову структуру, що загалом характерно для явища геополітичної ідентичності. Перший її елемент визначається географічним розташуванням Азербайджану, який географічно перебуває в Європі. Ствердження даного зрізу геополітичної ідентичності відбулося у 2001 р., коли країна стала членом Ради Європи. Проте, азербайджанський політикум обмежив свою європейську ідентичність у 2014 р. відмовою в декларації намірів щодо підписання угоди про асоціацію з ЄС, обмежуючись рамками Східного партнерства. Сьогодні ЄС є головним торговим партнером Баку, зокрема, у 2018 р. 41,7% торговельного обороту Азербайджану припадало на країни-члени ЄС (EU Neighbours East 2021), а сьогодні активно артикулюється взаємна зацікавленість у співпраці в енергетичній та транспортній сферах. Підтримка ЄС доповнює політичний діалог та економічну модернізацію Азербайджану. Вона спрямована на такі сфери, як освіта молоді, підприємництво та регіональний розвиток, покращення інвестиційного та ділового клімату. ЄС підтримав 13 тис. азербайджанських компаній, надавши їм фінансування, можливості для навчання та допомогу у виході на нові ринки за допомогою ініціативи EU4Business, що сприяло створенню понад 3300 нових робочих місць (EU Neighbours East 2021).

Євроінтеграційний вимір геополітичного позиціонування Азербайджану відображений на рівні смислових маркерів політичної участі населення країни. Згідно з результатами опитувань 2020 р.: 44% громадян Азербайджану оперують позитивним образом ЄС, що на 17 % більше, порівняно з 2016 р. (тільки 9% громадян ставляться негативно до ЄС); 30% азербайджанців знають про те, що ЄС надає Азербайджану фінансову підтримку, а 76% з них оцінюють її як ефективну; 69% опитаних азербайджанців, з тих, які мають певний рівень знань про ЄС, вважають відносини між ним та Азербайджаном добрими; загальний рівень довіри азербайджанців до ЄС зріс, порівняно з 2018 р. на 13% та у 2020 р. становив 41% (EU Neighbours East 2020).

Наведені вище результати соціологічних опитувань чітко вказують на те, що азербайджанська модель геополітичної ідентичності як чинник політичної участі передбачає, що політичний простір Азербайджану не означається як простір боротьби світових центрів сил. Швидше, азербайджанство створює умови для означення Азербайджану як місця конкуренції геополітичних центрів, насамперед, європейського, ісламського та тюркського. Це пов'язано з тим, що у європейському, ісламському та тюркському просторах Азербайджан географічно розташований на периферії, що створює умови для розгляду його території як сфери впливу та реалізації таких проектів, що не завжди відповідають національним інтересам цієї держави. Відповідно, геополітична ідентичність Азербайджану формується не через сприйняття зовнішніх впливів, а через систему двосторонніх відносин та активну участь у діяльності регіональних міжнародних організацій. Підтвердженням цього є політична позиція, продемонстрована Азербайджаном у період активного тиску на Іран щодо його ядерної програми у 2006–2007 рр. (*Azərbaycan-İran mədəni əlaqələrinin inkişafı* 2016) та у процесі запровадження санкцій щодо Росії у 2014 р. (Российский культурно-информационный центр в Баку, 2019), розвиваючи при цьому активні двосторонні відносини з Україною. Отже, двосторонні відносини для Азербайджану є пріоритетними у зовнішній політиці, які він не ставить у залежність від третіх країн чи відносини з ними. Цей принцип дозволяє співпрацювати з державами, які не мають між собою встановлених двосторонніх відносин та зберігати раціональність при загостренні конфліктів між тими державами, які є його сусідами чи стратегічними партнерами. Політичним обґрунтуванням такої позиції Азербайджан визначає своє членство у Русі неприєднання з 2011 р.

Другим елементом азербайджанства як парасолькової ідентичності є національна та релігійна ідентичності населення країни. Релігійно Азербайджан є частиною ісламського світу, на рівні якого представлені варіативні географічні, військово-політичні та економічні платформи. Інституційним відображенням ісламської ідентичності Азербайджану є його належність з 1991 р. до Організації ісламського співробітництва, що об'єднує мусульманські країни. На рівні цієї міжнародної організації Азербайджан ініціює різні проекти в освітній, культурній, туристичній сферах (Габиббейли, 2012), що спрямовані на ствердження азербайджанства як парасолькової

ідентичності. Попри офіційний державний секуляризм, експерти фіксують в Азербайджані тенденцію до ісламізації суспільства, яка повільно, але розгортається (Cornell, 2016).

На нашу думку, в релігійній ідентичності Азербайджану закладені найбільші ризики для динаміки геополітичного позиціонування. Азербайджанство позиціонує азербайджанців як націю з давньою історією та автентичною національною ідентичністю, що є етнічною, а територіальною за своєю сутністю. Режим І. Алієва пов'язує сучасних азербайджанців зі стародавніми народами, які населяли Азербайджан: кавказькі албанці наділяються статусом предків сучасних азербайджанців, відповідно церкви та монастирі в Азербайджані є албанськими, а не вірменськими. Подібна риторика генерується азербайджанством і щодо північноіранських народів, які історично населяли Азербайджан, зокрема, офіційно заперечуються спроби Ірану пов'язати сучасний Азербайджан зі стародавніми іранськими народами, які започаткували зороастризм (Krebs, 2015). Такий підхід відображає намагання раціоналізувати ідентичність азербайджанців шляхом виведення її за межі етнонаціонального контексту за одночасної прив'язки до території, а не до політичної нації.

134

Не менш важливим елементом азербайджанства як парасолькової ідентичності є її мовно-лінгвістичний аспект (Goyushov, 2018). Азербайджан як частина тюркського мовно-лінгвістичного простору, починаючи з 1990-х рр. бере участь у процесах інтеграції тюркомовних країн. Зокрема, у 2009 р. під час офіційної зустрічі у Нахичевані Азербайджан, Туреччина, Казахстан та Киргизія заснували Тюркську Раду (Cornell, 2016). Наголосимо, що до Тюркської Ради увійшли країни, які є членами різних за спрямованістю та природою економічних та військово-політичних союзів: Туреччина є членом НАТО та частиною європейського митного простору, тоді як Казахстан та Киргизія є членами ОДКБ, а також Євразійського економічного та Митного союзів. Попри конфронтацію НАТО та ОДКБ, країни-члени Тюркської Ради співпрацюють у політичній, економічній та гуманітарній сферах, а у геополітичному вимірі підтримують Азербайджан на міжнародній арені.

Базовим інструментом моделювання політичної участі громадян засобами азербайджанства як парасолькової ідентичності та геополітичного позиціонування Азербайджану є зовнішньополітичний дискурс Президента Азербайджану, який відповідно до Ст. 8 Кон-

ституції Азербайджанської Республіки є Главою Азербайджанської держави. Він представляє державу всередині країни та її зовнішніх зносінах, уособлює єдність народу, є гарантом незалежності і територіальної цілісності держави, дотримання міжнародних договорів, учасницею яких є Азербайджанська Республіка. Президент Азербайджанської Республіки обирається на семирічний термін на основі загального, рівного і прямого виборчого права при вільному, особистому і таємному голосуванні (Constitution of the Republic of Azerbaijan 1995). Сьогодні президентом Азербайджану є Ільхам Гейдар оғлу Алієв, який вперше був обраний президентом 9 жовтня 2013 р., набравши 84,54% голосів виборців, вдруге – 15 жовтня 2008 р., отримавши підтримку 88,73% виборців (Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Seçkiləri 2013).

Упродовж другого терміну президентства (ми брали до уваги період 15 жовтня 2008 р. – березень 2021 р.) І. Алієв зробив 18 спільних заяв із президентами інших країн та лідерами Європейського Союзу, з яких по дві – з президентами Вірменії, Російської Федерації, Туркменістану та Туреччини, по одній – з президентами України, Польщі, Грузії, Білорусі, Хорватії, Німеччини, Таджикистану, Італії та Сербії та ЄС (President of the Republic of Azerbaijan İlham Aliyev 2020a). В контексті предмету нашого дослідження ми погоджуємося зі сформованою в політичній науці позицією, що специфікою офіційного сегменту дискурсу України, сформованого політичною елітою Азербайджану, є те, що жоден азербайджанський політик не висловлював будь-якої позиції щодо геополітичних перспектив вирішення проблеми російської агресії в Україні (Кармазіна 2017: 88–138). Підтвердженням цього є участь Президента Азербайджану І. Алієва в Мюнхенській конференції з безпеки (лютий 2017 р.), на якій була зорганізована «унікальна панель» (Президент Азербайджанской Республики 2017), в рамках якої роль Євразії у формуванні політичної картини світу обговорювалося через звернення, зокрема і до «російсько-українського питання». Однак Президента Азербайджану І. Алієва проблему російської агресії в Україні оминув своєю увагою. Подібної стратегії він дотримувався й під час зустрічі з Президентом України В. Зеленським в рамках його візиту до Азербайджану (17 грудня 2019 р.). У спільній заяві І. Алієв наголосив, що під час переговорів широко обговорювалися різні аспекти українсько-азербайджанських двосторонніх зв'язків, означені як такі, що перебувають на високому рівні.

Президент Азербайджану звернув увагу на зростання товарообігу на 20%, організацію українсько-азербайджанського бізнес-форуму, діяльність українсько-азербайджанської двосторонньої міждержавної комісії, спільні інвестиційні проекти, співпрацю в енергетичній (SOCAR) та сільськогосподарській сферах, розвиток туризму, транспортні коридори Схід – Захід і Північ – Південь, поглиблення відносин в гуманітарній сфері (President of the Republic of Azerbaijan İlham Aliyev, 2019), проте залишив осторонь проблему російської агресії в Україні, яка суттєво і принципово уповільнює розгортання двосторонніх відносин України та Азербайджану.

136 — На рівні офіційних заяв Президента І. Алієва як інструменту формування зовнішньополітичних орієнтацій громадян Азербайджану здійснюється позиціонування Туреччини як основного партнера в системі міжнародних відносин. У своїй заяві для преси, яка була проголошена за результатами двосторонньої зустрічі на найвищому рівні з президентом Туреччини Р. Т. Ердоганом, І. Алієв наголосив, що Туреччина та її Президент «з перших годин війни надали підтримку Азербайджану, азербайджанському народові. Його заяви були дуже цінними для азербайджанського народу. У той же час вони стали посланням для всього світу про те, що Азербайджан не самотній, нехай ніхто не заважає Азербайджану, Азербайджан веде справедливу, Вітчизняну війну, і знаходиться поруч з ним» (President of the Republic of Azerbaijan İlham Aliyev, 2020). Туреччина наділяється статусом країни, яка завжди була поруч з Азербайджаном, з яким її пов'язують спільна історія, релігія, культура, мова та політика: «Сила Туреччини примножує нашу силу» (President of the Republic of Azerbaijan İlham Aliyev, 2020). Спільна позиція Туреччини і Азербайджану має велике значення не тільки для народів двох країн, а й для регіону та світового порядку, оскільки політика двох держав розрахована на співпрацю.

Президент І. Алієв означає й перспективи багатосторонньої співпраці в регіону, маркуючи як партнерів Азербайджану Туреччину, Грузію, Росію та Іран: «Є традиційне співробітництво Туреччина-Азербайджан-Грузія. У той же час є співробітництво Азербайджан – Росія – Іран. Є співпраця Туреччина-Росія-Іран. Тобто, ми можемо об'єднати всі ці платформи співпраці і представити їх як єдину платформу» (President of the Republic of Azerbaijan İlham Aliyev, 2020). Важливо, що на офіційному рівні була здійснена спроба наділення

Вірменії статусом потенційного партнера Азербайджану: «Якщо керівництво Вірменії зробить правильні висновки з війни, відмовиться від своїх необґрунтованих домагань і подивиться в майбутнє, то вони теж можуть зайняти місце на цій платформі. Ми відкриті до цього, позиція Азербайджану після війни і його заяви дають підставу говорити це. Ми повинні закрити цю сторінку, ми повинні покласти край ворожнечі» (President of the Republic of Azerbaijan Ilham Aliyev, 2020).

Таке маркування Вірменії стало результатом розв'язання азербайджансько-вірменського конфлікту, відображеного у спільній Заяві Президента Азербайджанської Республіки, прем'єр-міністра Республіки Вірменія та Президента Російської Федерації від 10 листопада 2020 р. Заявою оголошувалося повне припинення вогню і всіх військових дій в зоні нагірно-карабахського конфлікту, Агдамський район повертається Азербайджанській Республіці, уздовж лінії зіткнення в Нагірному Карабасі і уздовж Лачинського коридору розгортається миротворчий контингент Російської Федерації паралельно з виведенням вірменських збройних сил терміном на 5 років, Республіка Вірменія повертає Азербайджанській Республіці Кельбаджарський та Лачинський райони, внутрішньо переміщені особи і біженці повертаються на територію Нагірного Карабаху і прилеглі райони під контролем Управління Верховного Комісара ООН у справах біженців, здійснюється обмін військовополоненими, заручниками і іншими утримуваними особами і тілами загиблих, розблоковуються всі економічні та транспортні зв'язки в регіоні та забезпечується будівництво нових транспортних комунікацій (President of the Republic of Azerbaijan Ilham Aliyev, 2020).

Згодом Президент Азербайджанської Республіки І. Алієв, Прем'єр-міністр Республіки Вірменія Н. Пашініян та Президент Російської Федерації В. Путін офіційно заявили про створення тристоронньої Робочої групи під спільним головуванням віце-прем'єрів Азербайджанської Республіки, Республіки Вірменія і Заступника Голови Уряду Російської Федерації, яка до 30 січня 2021 р. сформує перелік основних напрямків роботи, встановивши як пріоритетні відновлення залізничного і автомобільного сполучення, а також визначить інші напрямки за погодженням між Азербайджанською Республікою, Республікою Вірменія і Російською Федерацією (President of the Republic of Azerbaijan Ilham Aliyev, 2021).

Висновки. Здійснений аналіз особливостей геополітичного позиціонування Азербайджану як чинника моделювання політичної участі громадян даної країни вказує на те, що вони спричинені його багаторівневим характером. Офіційне декларування належності Азербайджану до різних цивілізаційних систем уможливили формування простору довіри та діалогу як на рівні двосторонніх відносин, так і на рівні регіонального співробітництва. Основним інструментом моделювання політичної участі громадян Азербайджану та їх зовнішньополітичних орієнтацій є насамперед офіційні заяви Президента І. Алієва, у фокусі яких перебувають партнерські відносини з Туреччиною, а також активізація Росії, Грузії та Ірану як партнерів регіональної співпраці та Вірменії (після розв'язання Нагірно-Карабаського конфлікту) як потенційного партнера.

Джерела та література:

138

—

1. Табиббейли, И. А. 2012. Этапы формирования идеала азербайджанства и современность. Східний світ. 4: 41–48.

2. Кармазіна М., Бевз Т., Ротар Н., Нападиста В. 2017. Виклики й інтеграційні перспективи України в контексті російської агресії в Криму та Донбасі: аналіз оцінок зарубіжних аналітиків і експертів. К.: ІПіЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2017.

3. Мамедов, Ф. 2018. Геополитическая идентичность Азербайджана в контексте вызовов и перспектив XXI века. URL: https://globalaffairs.ru/articles/geopoliticheskaya-identichnost-azerbajdzhana-v-kontekste-vyzovov-i-perspektiv-xxi/#_ftn1 (accessed 4 March 21)

4. Официальный сайт Бакинского международного гуманитарного форума. 2014. Речь Президента Азербайджана Ильхама Алиева 2 октября 2014 года. URL: <http://old.bakuforum.az/ru/az%С9%99rbaycan-respublikasinin-prezidenti-c%С9%99nab-ilham-%С9%99liyevinnitqi/index.html> (accessed 1 March 21)

5. Президент Азербайджанской Республики. 2017. Ильхам Алиев принял участие в панельном обсуждении в рамках Мюнхенской конференции по безопасности. 18 февраля 2017. URL: <http://ru.president.az/articles/22827>

6. Российский культурно-информационный центр в Баку. 2019. О представительстве. URL: <http://aze.rs.gov.ru/%C2%A0%C2%A0%C2%A0%C2%A0%C2%A0%C2%A0/about> (accessed 16 March 21)

7. Ротар, Н. 2007. Політична участь громадян України у системних трансформаціях перехідного періоду. Чернівці: Рута, 2007.

8. Рустамова, А. 2019. Азербайджанство как синтез национальных и общечеловеческих идей. Каспий. 14 июня. № 106. URL: https://www.elibrary.az/docs/qazet/qzt2019_3042.pdf (accessed 8 March 21)

9. Altstadt, A. 2017. Frustrated Democracy in Post-Soviet Azerbaijan. New York: Columbia University Press.

10. Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Seçkiləri. 2013. 9 Oktyabr 2013-Cü İl. Səsvərmənin Nəticələri Haqqında Azərbaycan Respublikası Mərkəzi Seçki Komissiyasının. URL: http://www.msk.gov.az/uploads/protokollar/Protokol_MSK_2013.pdf (accessed 14 March 21)

11. Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Seçkiləri. 2018. 11 aprel 2018-ci il. Dairə seçki komissiyalarının protokollarındakı məlumatları ümumil əşdirən cədvəl. URL: <http://www.msk.gov.az/uploads/Secki-2018/ProtokolUmumi-2018.pdf> (accessed 14 March 21)

12. Azərbaycan-İran mədəni əlaqələrinin inkişafı məsələləri müzakirə edilib. 2016. Azərbaycan qəzeti. 24 May

13. Constitution of the Republic of Azerbaijan. 1995. URL: <https://mincom.gov.az/en/view/pages/13/> (accessed 14 March 21)

14. Cornell, S. E., Karaveli, H., Ajeganov, B. 2016. Azerbaijan's Formula: Secular Governance and Civic Nationhood. Singapore: Central Asia-Caucasus Institute & Silk Road Studies Program. URL: <http://silkroadstudies.org/resources/2016-cornell-karaveli-ajeganov-azerbaijan-formula.pdf> (accessed 16 March 21)

15. Dijkink, G. 2002. National Identity and Geopolitical Visions Maps of Pride and Pain. London: Routledge.

16. EU Neighbours East. 2020. Perceptions of the European Union. Public Opinion in Azerbaijan. Annual Survey 2020. URL: https://euneighbourseast.eu/wp-content/uploads/2020/06/eu_neighbours_east_as2020_factsheet_azerbaijan_eng_0.pdf (accessed 16 March 21)

17. EU Neighbours East. 2021. Отношения ЕС – Азербайджан в фактах и цифрах. URL: <https://euneighbourseast.eu/wp-content/uploads/2021/07/eap-factsheet-azerbaijan-ru.pdf> (accessed 16 March 21)

18. Flint, C. 2016. Introduction to Geopolitics, 3rd Edition. London and New York: Routledge.

19. Goyushov, A. 2018. The Language of Azerbaijan: Turkish or Azerbaijani? Baku Research Institute. URL: <https://bakuresearchinstitute>.

org/azerbajjani-turk-dili-yoxsa-az%C9%99rbaycan-dili/ (accessed 16 March 21)

20. Hille, C. 2010. *State Building and Conflict Resolution in the Caucasus*. Leiden: Brill.

21. Hirose, Y. 2016. The Complexity of Nationalism in Azerbaijan. *International Journal of Social Science Studies*. 4(5): 136–149.

22. Krebs, M. 2015. From cosmopolitan Baku to tolerant Azerbaijan – Branding “The Land of Fire”. *Identity Studies*. 6: 110–129.

23. Landau, J. M.; Kellner-Heinkele, B. 2011. *Language Politics in Contemporary Central Asia: National and Ethnic Identity and the Soviet Legacy*. London, New York: I. B. Tauris.

24. President of the Republic of Azerbaijan Ilham Aliyev. 2019. Joint press statements of Presidents of Azerbaijan and Ukrainian. 17 december 2019. URL: <https://en.president.az/articles/35337>

25. President of the Republic of Azerbaijan Ilham Aliyev. 2020. Joint press statements of Presidents of Azerbaijan and Turkish. 10 december 2020. URL: <https://en.president.az/articles/50868>

140

—

26. President of the Republic of Azerbaijan Ilham Aliyev. 2020a. Statements. URL: <https://en.president.az/documents/statements>

27. President of the Republic of Azerbaijan Ilham Aliyev. 2020b. Statement by the President of the Republic of Azerbaijan, Prime Minister of the Republic of Armenia and President of the Russian Federation. 10 november 2020. URL: <https://en.president.az/articles/45923>

28. President of the Republic of Azerbaijan Ilham Aliyev. 2021. Statement by President of the Republic of Azerbaijan, Prime Minister of the Republic of Armenia and President of the Russian Federation. 11 january 2021. URL: <https://en.president.az/articles/50070>

29. Rezvani, B. 2013. *Ethno-territorial Conflict and Coexistence in the Caucasus, Central Asia and Fereydan*. Amsterdam: Vossiuspers Amsterdam University Press.

30. Tabachnik, M. 2019. “Citizenship, Territoriality, and Post-Soviet Nationhood: The Politics of Birthright Citizenship” in Azerbaijan, Georgia, and Moldova. Palgrave Macmillan: 142–164.

31. Wiktoria-Mach, D. 2017. *Religious Revival and Secularism in Post-Soviet Azerbaijan*. Berlin, Boston: De Gruyter.

References:

1. Gabibbeyli. I. A. 2012. Etapy formirovaniya ideala azerbaydzhanstva i sovremennost. Skhidniy svit. 4: 41–48.
2. Karmazina M., Bevz T., Rotar N., Napadysta V. 2017. Vykyky j intehracijni perspektivy Ukrainy v konteksti rosijs'koji ahresiji v Krymu ta Donbasi: analiz ocinok zarubiznyx analitykiv i ekspertiv. K.: IPiEND im. I. F. Kurasa NAN Ukrainy, 2017.
3. Mamedov. F. 2018. Geopoliticheskaya identichnost Azerbaydzhana v kontekste vyzovov i perspektiv XXI veka. URL: https://globalaffairs.ru/articles/geopoliticheskaya-identichnost-azerbaydzhana-v-kontekste-vyzovov-i-perspektiv-xxi/#_ftn1 (accessed 4 March 21)
4. Ofitsialnyy sayt Bakinskogo mezhdunarodnogo gumanitarnogo foruma. 2014. Rech Prezidenta Azerbaydzhana Ilkhama Aliyeva 2 oktyabrya 2014 goda. URL: <http://old.bakuforum.az/ru/az%C9%99baycan-respublikasinin-prezidenti-c%C9%99nab-ilham-%C9%99liyevinnitqi/index.html> (accessed 1 March 21)
5. Prezident Azerbaydzhanskoj Respubliki. 2017. Ilkham Aliyev prinyal uchastiye v panelnom obsuzhdenii v ramkakh Myunkhenskoj konferentsii po bezopasnosti. 18 fevralya 2017. URL: <http://ru.president.az/articles/22827>
6. Rossiyskiy kulturno-informatsionnyy tsentr v Baku. 2019. O predstavitelstve. URL: <http://aze.rs.gov.ru/%C2%A0%C2%A0%C2%A0%C2%A0%C2%A0%C2%A0/about> (accessed 16 March 21)
7. Rotar, N. 2007. Polityčna učast' hromadjan Ukrainy u systemnyx transformacijax perexidnoho periodu. Černivci: Ruta, 2007.
8. Rustamova. A. 2019. Azerbaydzhanstvo kak sintez natsionalnykh i obshchechelovecheskikh idey. Kaspiy. 14 iyunya. № 106. URL: https://www.elibrary.az/docs/qazet/qzt2019_3042.pdf (accessed 8 March 21)
9. Altstadt, A. 2017. Frustrated Democracy in Post-Soviet Azerbaijan. New York: Columbia University Press.
10. Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Seçkiləri. 2013. 9 Oktyabr 2013-Cü İl. Səsvərmənin Nəticələri Haqqında Azərbaycan Respublikası Mərkəzi Seçki Komissiyasının. URL: http://www.msk.gov.az/uploads/protokollar/Protokol_MSK_2013.pdf (accessed 14 March 21)
11. Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Seçkiləri. 2018. 11 aprel 2018-ci il. Dairə seçki komissiyalarının protokollarındakı məlumatları

ümumil əşdirən cədvəl. URL: <http://www.msk.gov.az/uploads/Secki-2018/ProtokolUmumi-2018.pdf> (accessed 14 March 21)

12. Azərbaycan-İran mədəni əlaqələrinin inkişafı məsələləri müzakirə edilib. 2016. Azərbaycan qəzeti. 24 May

13. Constitution of the Republic of Azerbaijan. 1995. URL: <https://mincom.gov.az/en/view/pages/13/> (accessed 14 March 21)

14. Cornell, S. E., Karaveli, H., Ajeganov, B. 2016. Azerbaijan's Formula: Secular Governance and Civic Nationhood. Singapore: Central Asia-Caucasus Institute & Silk Road Studies Program. URL: <http://silkroadstudies.org/resources/2016-cornell-karaveli-ajeganov-azerbaijan-formula.pdf> (accessed 16 March 21)

15. Dijkink, G. 2002. National Identity and Geopolitical Visions Maps of Pride and Pain. London: Routledge.

16. EU Neighbours East. 2020. Perceptions of the European Union. Public Opinion in Azerbaijan. Annual Survey 2020. URL: https://euneighbourseast.eu/wp-content/uploads/2020/06/eu_neighbours_east_as2020_factsheet_azerbaijan_eng_0.pdf (accessed 16 March 21)

142

— 17. EU Neighbours East. 2021. Отношения ЕС – Азербайджан в фактах и цифрах. URL: <https://euneighbourseast.eu/wp-content/uploads/2021/07/eap-factsheet-azerbaijan-ru.pdf> (accessed 16 March 21)

18. Flint, C. 2016. Introduction to Geopolitics, 3rd Edition. London and New York: Routledge.

19. Goyushov, A. 2018. The Language of Azerbaijan: Turkish or Azerbaijani? Baku Research Institute. URL: <https://bakuresearchinstitute.org/azerbaijani-turk-dili-yoxsa-az%C9%99rbaycan-dili/> (accessed 16 March 21)

20. Hille, C. 2010. State Building and Conflict Resolution in the Caucasus. Leiden: Brill.

21. Hirose, Y. 2016. The Complexity of Nationalism in Azerbaijan. International Journal of Social Science Studies. 4(5): 136–149.

22. Krebs, M. 2015. From cosmopolitan Baku to tolerant Azerbaijan – Branding “The Land of Fire”. Identity Studies. 6: 110–129.

23. Landau, J. M.; Kellner-Heinkele, B. 2011. Language Politics in Contemporary Central Asia: National and Ethnic Identity and the Soviet Legacy. London, New York: I. B. Tauris.

24. President of the Republic of Azerbaijan İlham Aliyev. 2019. Joint press statements of Presidents of Azerbaijan and Ukrainian. 17 december 2019. URL: <https://en.president.az/articles/35337>

25. President of the Republic of Azerbaijan Ilham Aliyev. 2020. Joint press statements of Presidents of Azerbaijan and Turkish. 10 december 2020. URL: <https://en.president.az/articles/50868>

26. President of the Republic of Azerbaijan Ilham Aliyev. 2020a. Statements. URL: <https://en.president.az/documents/statements>

27. President of the Republic of Azerbaijan Ilham Aliyev. 2020b. Statement by the President of the Republic of Azerbaijan, Prime Minister of the Republic of Armenia and President of the Russian Federation. 10 november 2020. URL: <https://en.president.az/articles/45923>

28. President of the Republic of Azerbaijan Ilham Aliyev. 2021. Statement by President of the Republic of Azerbaijan, Prime Minister of the Republic of Armenia and President of the Russian Federation. 11 january 2021. URL: <https://en.president.az/articles/50070>

29. Rezvani, B. 2013. *Ethno-territorial Conflict and Coexistence in the Caucasus, Central Asia and Fereydan*. Amsterdam: Vossiuspers Amsterdam University Press.

30. Tabachnik, M. 2019. "Citizenship, Territoriality, and Post-Soviet Nationhood: The Politics of Birthright Citizenship" in Azerbaijan, Georgia, and Moldova. Palgrave Macmillan: 142–164.

31. Wiktor-Mach, D. 2017. *Religious Revival and Secularism in Post-Soviet Azerbaijan*. Berlin, Boston: De Gruyter.